

5. Suojelukasvatustoimisto

Toimistoon saapuneet ilmoitukset Toimiston tutkittavana oli kertomusvuonna 2 320 (ed. v. 2 135) henkilöä. Lukuun eivät sisälly koulukuraattorien hoitamat tapaukset.

Kertomusvuonna suojelukasvatustoimistoon saapuneet ilmoitukset jakautuivat ilmoittajan (A) ja ilmoittamisen aiheen (B) mukaan seuraavasti:

A Ilmoittajana

	pojista	Ilmoituksia	
		tytöistä	yhteensä
- vanhemmat	122	124	246
- muu omainen	12	8	20
- huollettava itse	11	40	51
- muu yksit. henkilö	39	9	48
- lastensuoj.viranom.	37	52	89
- muu huoltoviranom.	9	2	11
- kasvatuseuvola	3	0	3
- muu terveydenhoito- viranomainen	7	4	11
- kouluviranomainen	121	71	192
- poliisi »	2 197	568	2 765
- oikeus »	265	58	323
- muu	9	0	9
Yhteensä	2 832	936	3 768

B Ilmoittamisen aihe

	pojat	Ilmoituksia	
		tytöt	yhteensä
- rikos, laatu epäselvä	32	5	37
- varkaus, murto, törkeä varkaus, näpistäminen	726	174	900
- moott.ajoneuvon anastus	279	14	293
- muu omaisuusrikos	75	37	112
- väkivaltarikos	184	22	206
- väkijuomalakirikos	82	37	119
- moott.ajoneuvo, lii- kennerikos	83	3	86
- muu liikennerikos	4	1	5
- muu rikos	92	32	124
- tavattu alkoholista päihtyneenä	706	207	913
- tavattu muusta päiht.	69	6	75
- kerjääminen	3	2	5
- karkaaminen, kuljesk.	118	180	298
- kestäättöm., toimetttömyys	7	11	18
- väkivaltaisuus	17	5	22
- koulun laiminlyönti	112	78	190
- muu kouluvaikeus	13	4	17
- kasvatusvaikeudet	48	50	98
- hakee työlupaa, passia	2	0	2
- huumeet	89	32	121
- muut syyt	91	36	127
Yhteensä	2 832	936	3 768

Toimistolle ilmoitettiin 629 tyttöä ja 1 684 poikaa eli keskimäärin tehtiin 1.5 ilmoitusta tyttöä ja 1.7 ilmoitusta poikaa kohden.

Ilmoitettujen aiheiden perusteella näyttää varsinaisten huumeiden käyttö olevan lievästi vähentymässä. Sen sijaan nuorten alkoholiinkäyttö ja kouluvaikeudet ovat ilmoitusten aiheena lisääntyneet. Poliisin osuus ilmoittajana on hivenen vähentynyt. Kuvattu kehityssuunta ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä toimiston asiakkaista useimmat nuoret ovat moniongelmaisia, mutta ilmoituksista ilmenee vain pääasiallinen aihe.

Yhteistyö kouluviranomaisten kanssa laajentui ja syventyi kertomusvuonna ensisijaisesti koulukuraattoritoiminnan kehittymisen myötä. Myös kouluviranomaisten tekemien ilmoitusten määrän lisääntyminen johtunee osaksi siitä, että koulukuraattoritoiminnan tehostuttua asiakkaita ohjattiin entistä herkemmin lastensuojeluvirastoon. Toisaalta taas koulukuraattorit hoitivat osan sellaisistakin tapauksista, jotka aikaisemmin tulivat suojelukasvatustoimiston hoidettaviksi. Tavoitteena on kuitenkin, että koulutoimi mahdollisimman suuressa määrin hoitaisi itse koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ja lastensuojeluvirasto pyrki ratkaisemaan vain sellaiset sosiaaliset ongelmat, jotka ovat tehokkaan ja säännöllisen koulunkäynnin esteenä. Mikäli koulunkäynti kohosi voittamattomia esteitä, se pyrittiin turvaamaan yksityisopetuksella. Suojelukasvatustoimisto maksoi kertomusvuonna 97 (87) oppilaan yksityisopetuksen, josta aiheutui kustannuksia n. 124 600 mk. Täten voitiin rajoittaa asiakkaiden sijoittamista sijaishuoltoon ja välttää vielä tätäkin suuremmat kustannukset.

Koulukuraattorit

Yhteistyö päihdehuoltoa suorittavien järjestöjen kanssa jatkui entisessä laajuudessaan. Kaupunki avusti taloudellisesti eräitä päihdehuollon toimintoja, joista *Arkadian nuorisoklinikan* ja *A-klinikkasäätiön nuorisosaseman* osuus oli huomattavin. Kaupunki nimesi niiden johtokuntiin edustajansa ja näin voitiin edes jossakin määrin säädellä toimintojen niveltymistä toisiinsa. Tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden saavuttamiseksi nuorten päihdehuollossa olisi kuitenkin erityisen tärkeää perustaa jo useaan otteeseen esitetty päihdehuollon johtajan virka. Päihdehuollon kipeästi tarvitsemää *selviämisaseman* toimintaa ei kertomusvuoden aikana ole voitu aloittaa.

Päihdehuolto

Kriminaalipolitiikkaan liittyvät tehtävät pysyivät edellisen vuoden tasolla. Raastuvanoikeudessa käsiteltiin nuorten lainrikkojen asioita kolmella tähän tehtävään erikoistuneella osastolla. Kaupungin tuki on Kriminaalihuolto r.y:lle siten mitoitettu, että järjestö on voinut palkata kolme oikeusedustajaa lastensuojelulautakunnan antamiin tehtäviin. Lainvastaisten tekojen osuus suojelukasvatustoimistoon saapuneiden ilmoitusten aiheena pysyi edellisen vuoden tasolla. Ilahduttavana seikkana voitiin kuitenkin todeta, että nuorten väkivaltarikollisuudessa oli havaittavissa lievää laskua.

Nuoret lainrikkoajat

V. 1973 aloitettu uusi *avohuollon* työmuoto, ns. tukihenkilötoiminta, jatkui kertomusvuonna entisestään laajentuneena. Tukihenkilöitä, joita koulutettiin Helsingin työväenopiston ohjelman puitteissa, oli n. 50. Tarve oli huomattavasti suurempi, mutta rajoitetut mahdollisuudet tukihenkilöiden työnhajukseen estivät toiminnan laajentamista nykyisestään. Kokemukset tukihenkilötoiminnasta olivat lähes kauttaaltaan myönteisiä.

Tukihenkilötoiminta

Mustalaisnuorten osuus suojelukasvatustoimiston asiakkaina pysyi edellisen vuoden tasolla. Varsinkin Helsinkiin muuttaneiden mustalaisperheiden lapset olivat koulunkäynnissään siinä määrin viivästyneet, että heidän koulunkäyntiään jouduttiin tukemaan yksityisopetuksen tai internaattikoulun avulla. Valtion osuus oli mustalaisväestöön kuuluvien asiakkaiden osalta merkittävä.

Mustalaisnuoret

Avohuolto

Toimistoon saapuneiden ilmoitusten määrä oli kertomusvuonna 3 768 (4 236). Lukuun eivät sisälly koulukuraattorien hoitamat tapaukset. Ilmoituksista hoidettiin lähes puolet viikonvaihteina sekä eri juhlapäivien aattona. Ensihuollon yhteyteen toiminnallisesti kuuluvaa *etsivää nuorisonhuoltoa* voitiin työvoiman puutteen takia suorittaa vain vähäisessä määrin. Mahdollisuuksien mu-

Vastaanotto-ryhmä

kaan pyrittiin lisäämään poliisikuulustelujen seuraamista. Tällöin kuulustelua seuraava sosiaalityöntekijä saattoi arvioida, mikä merkitys lainvastaisella teolla oli nuoren huollollisessa kokonaistilanteessa ja ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Avohuollon toimenpiteet suojelukasvatuksessa kertomusvuonna selviävät seuraavasta tilastoasetelmasta:

Toimenpide

	T a p a u k s i a		
	pojat	tytöt	yhteensä
- ei avohuollon toimenpiteitä	418	127	545
- tutkimus	175	95	270
- neuvonta ja ohjaus	216	143	359
- hoito, perheenneuvonta	1	1	2
- suojeluvalvonta, tukihenkilö aik.	94	25	119
- suojeluvalvontaan asettaminen, tukihenkilö	110	54	164
- suojeluvalvonnan lopettaminen, tukihenkilötoiminnan päättymisen	35	21	56
- varoitus			
- toimittaminen kasvatusneuvolaan, lääkärille	73	45	118
- yksityisopetuksen järjestäminen	35	11	46
- koulunkäynnin järjestäminen	46	31	77
- taloudellinen avustaminen	309	173	482
- lausunto viraston ulkopuolelle	17	5	22
- toimittaminen kotikuntaan	61	49	110
- kesäsijoitus	18	4	22
- kasvattilapsen valvonta	1	0	1
- muu avohuollon toimenpide	532	158	690
yhteensä	2 141	942	3 083
Asiakkaiden lukumäärä	1 645	675	2 320

Aluekuraattorit Herttoniemen sivutoimistossa työskenteli kolme huoltotar kastajaa. Heidän työohjauksestaan huolehtivat apulaisnuorisonhuoltaja ja johtava huoltotarkastaja Herttoniemen sivutoimistossa suoritettujen käyntien yhteydessä.

Aluekuraattorien työ painottui yhä selvemmin perhekeskeiseen työskentelyyn, ja he kantoivat myös päävastuun tukihenkilöiden ohjauksesta. Yhtä huoltotarkastajaa kohti oli kuukaudessa keskimäärin 52 ja vuodessa 615 asiakasta. Toimiston asiakkaiden huolto ja hoito edellytti useimmissa tapauksissa varsin pitkäjännitteistä työskentelyä, joten asiakkaiden määrä huoltotarkastajaa kohti oli aivan liian suuri.

Sijaishuolto

Laitoskuraattorit Sijaishuollon osuus väheni kertomusvuoden aikana edelliseen vuoteen verrattuna käsittäen 71 212 (73 989) hoitopäivää. Kaupungin omissa laitoksissa kertyi 31 955, valtion koulukodeissa 9 794 ja perhehoidossa 20 220 hoitopäivää. Erityisesti perhehoidon osalta oli jatkuvasti tarvetta toiminnan laajentamiseen, mutta työvoiman puutteen takia ei sijoituksia voitu riittävästi lisätä, vaikka sopivia perheitäkin olisi ollut tarjolla. Laitoskuraattorit suorittivat sosiaalityöntekijän tehtävät sellaisissa laitoksissa, joissa ei ollut omia sosiaalityöntekijöitä sekä niissä vieraisissa laitoksissa, joihin kaupunki oli nuoria sijoittanut. Osan laitoskuraattorien tehtävistä suorittivat aluekuraattorit, mutta laitoshuollosta poistuneiden jälkihuollosta vastasivat lähinnä laitoskuraattorit. Tämä asiakasryhmä osoittautui varsin paljon työtä ja erilaisia auttamistoimenpiteitä tarvitseväksi.

Kutsuntalautakunnassa toimi Helsingin kaupungin edustajana edelleen suojelukasvatustoimiston johtava huoltotarkastaja.

Toimistotyö

Työn painottuminen avohuollon suuntaan ja valtionavun mahdollisuuksien lisääntyminen lisäsi toimistotyötä siinä määrin, että töiden suorittaminen osoittautui käytettävissä olevin työvoimin erittäin vaikeaksi. Etenkin perhehoidon maksuasiat ja suoritettavat avustukset sekä laitoshuollon hoitoaikojen lyhenemisen aiheuttamat siirrot ja sijoitukset lisäsivät työpainetta. Osa toimistotyöstä jäi huoltotarkastajien hoidettavaksi, mikä osaltaan vähensi heidän mahdollisuuttaan suorittaa varsinaista tehtäväänsä. Osa määräaikaistehtävistä jouduttiin suorittamaan käyttämällä ruuhka-apu-työvoimaa.

6. Sosiaalilääkärin toimisto

Helsingin kaupungin kasvatustieteiden organisaation yhtenäistyminen tapahtui kertomusvuoden loppupuolella. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti 30. 7. kaupunginvaltuuston 13. 12. 1972 hyväksymän ja 3. 10. 1973 sekä 22. 5. 1974 muuttaman Helsingin kasvatustieteiden ohjesääntö, minkä jälkeen aikaisemmin Helsingin lastensuojelulautakunnan alaisuuteen kuulunut sosiaalilääkärin toimisto siirtyi neljän muun kaupungin kasvatustieteiden kanssa kasvatustieteiden johtokunnan alaisuuteen. Kasvatustieteiden johtokunta määräsi kokouksessaan 19.11. sosiaalilääkärin toimiston lastensuojelutoimen kasvatustieteenolaksi.

*Organisaation
muutos*

Kehitysvammahuollon osalta siirrettiin 1. 7. lukien yksi lääkärin ja yksi psykologin virka Sosiaalilääkärin toimistosta Helsingin väliaikaisen keskuslaitoksen viroiksi samalla kun ko. palvelujen antaminen siirtyi kokonaan väliaikaisen keskuslaitoksen huolehdittavaksi.

Sosiaalilääkärin toimisto tuli toimineeksi kertomusvuonna kaksikymmentä vuotta. Yleisenä piirteenä oli havaittavissa ilmoitettujen tapausten ja tutkimuskäyntien väheneminen ja toisaalta neuvottelukontaktin ja konsultaatiotoiminnan lisääntyminen.

Kertomusvuonna asiakkaat jakaantuivat ilmoittajan mukaan seuraavasti:

Asiakkaat

- sosiaaliviranomaiset	868
- holhooja (koti)	46
- kouluviranomaiset	39
- lapsi tai nuori itse	7
- terveydenhoitoviranomaiset	3
- muu ilmoittaja	7

yhteensä 970

Ilmoittamisen pääasiallisina syinä olivat sopeutumattomuusoireet, hermostolliset herkkyysoireet, erilaiset tutkimukset ja tarve keskustella ongelmista.

Tutkimus-, ohjaus- ja neuvontakäyntejä oli yhteensä 1 874, terapiakäyntejä 1 620, kotikäyntejä 45 ja koulukäyntejä 3. Asiakkaita koskevia neuvotteluja eri viranomaisten kanssa oli 5 443 ja heitä koskevia lausuntoja tai muita suosituksia annettiin yhteensä 2 449.

*Erilaiset
palvelut*

Sosiaalilääkärin toimiston työntekijät antoivat *mielenterveyspalveluja* 32 lastensuojelulautakunnan alaiselle ja 13 yksityiselle lasten- ja nuorisonhuoltolaitokselle. *Lääkäripalveluita* annettiin kaikille lastensuojelulaitoksille ja *psykologipalveluita* niille laitoksille, joilla ei ole omaa psykologia. Laitoskäyntien määrä oli 816.

Koulutusneuvola toiminta Sosiaalilääkärin toimisto toimi Helsingin yleisen kasvatusneuvolan kanssa kasvatusneuvolain 1 §:n toisessa momentissa tarkoitettuna koulutusneuvolana. Helsingin kaupunginvaltuusto teki 5. 6. päätöksen pysyväisluonteisen koulutusneuvolatoiminnan aloittamisesta 1. 6. lähtien. Ensimmäinen neljän koulutettavan työntekijän ryhmä sai todistuksensa 31.5. ja uudet koulutettavat valittiin ke-säkuussa. Kaupunginhallituksen asettama koulutusneuvolatoimintaa seuraava *asiantuntijatyöryh-mä* piti kertomusvuonna kaikkiaan 7 kokousta.

7. Elatusaputoimisto

Elatusavun ennakosta annettu laki Kertomusvuoden aikana sävytti toimiston työtä elatusavun ennakosta annettuun lakiin tehty muutos, jonka perusteella ryhdyttiin maksamaan vuoden alusta elatus-tukea määrätuille avioliiton ulko-puolella syntyneille lapsille.

Elatusavun ennakosta annetun lain voimaantulosta tuli kertomusvuonna kuluneeksi kymmenen vuotta. Lastensuojelulautakunnan perittäväksi tämän lain nojalla siirtyneiden elatusapusaatavien kymmenen vuoden vanhentumisaika alkoi myös täyttyä ns. toivottomien tapausten kohdalla. Kau-punginhallitus päätti 12. 6., että näiden saatavien vanhentumisen katkaisuun tähtävistä toimenpi-teistä saadaan luopua, mikäli kaupunginhallitus asianmukaisen poistoesityksen jälkeen antaa luvan. Poistoesitysten teko ja elatuslakiasioiden hoito lisäsivät toimiston tehtäviä kertomusvuoden aikana tuntuvasti, eivätkä lastensuojelulautakunnan aloitteet toimiston työvoimapulan poistamiseksi tälläkään kertaa johtaneet toivottuun tulokseen.

Lastenvalvojan luetteloon merkittyjen alle seitsemäntoistavuotiaiden avioliiton ulkopuolella syn-tyneiden lasten lukumäärä kasvoi toista sataa, mikä johtunee avioliittojen yleistymisestä. Ela-tusavun ennakkoa saaneiden lasten lukumäärä kasvoi lähes kolmellasadalla, mikä taas ainakin osit-tain johtuu elatusmaksujen laiminlyönnin yleistymisestä.

Au-lasten luettelo *Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten luetteloon* merkittiin kertomusvuoden aikana 879 (683) ja poistettiin 712 (751) lasta, Kun ed. vuodelta siirtyi 4 624 (4 692) tapausta, oli vuoden lopussa 4 791 (4 624) lasta luettelossa, lisäys 167 lasta eli 3.6 %.

Ottolapset ja tunnustetut lapset *Ottolapsiksi* otettiin 59 (74) lastenvalvojan luettelossa ollutta avioliiton ulkopuolella syntyneitä lasta. *Tunnustettuja lapsia* oli 1 110 (926).

Elatusvelvollisuus *Elatusvelvollisuus* selvitettiin sopimuksella 266 (284) ja tuomioistuimen päätöksellä 66 (73) tapauksessa, joista neljässä kanne hylättiin. *Selvittämättä jätettiin* elatusapujaoston päätöksellä 225 (165) tapausta, joista 162 (85) tapausta äidin vastustuksen vuoksi ja 63 (80) tapausta to-disteiden puutteesta.

Oikeudenkäynti Oikeudessa esiinnyttiin 187 (204) kertaa. Lisäksi lastenvalvoja esiintyi toisten kuntien lastenval-vojen puolesta oikeudessa 3 (2) kertaa.

Maksutonta oikeudenkäyntiä kantajana esiintyneen äidin puolesta haettiin 45 (23) tapauksessa. Hakemuksista hyväksyttiin 43 (22) ja hylättiin 2 (1).

Virka-apu Virka-apua muille sosiaaliviranomaisille lastenvalvojan toimialaan kuuluvissa tehtävissä annettiin 89 (114) tapauksessa, joissa kussakin saattoi olla useita neuvotteluja.

Työlaitosesitykset *Työlaitosesityksiä* tehtiin avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osalta 52 (40) ja avioliitossa syntyneiden lasten osalta 118 (118) tapauksessa, siis yht. 170. Lääninhallituksen päätös saatiin 262 (183) tapauksessa. Päätöksistä oli hylkääviä 14 (27) ja tehdyistä esityksistä on 246 tapaukses-sa päätös vielä saamatta. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä saatiin 24 (34), joista 13 (14) oli hylkääviä. Välipäätöksiä käsiteltiin yhteensä 126 (128), joista korkeimmalle hallinto-oikeudelle 37 (41) ja lääninhallitukselle 89 (87). Maastapoistumiskieltopäätöksiä saatiin 3, joista 1 oli hylkäävä.